

PROMĚNY ZEMĚDĚLSTVÍ

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Vyjádřené názory a stanoviska jsou názory a stanoviska autorů a nemusí nutně odrážet názory a stanoviska Evropské unie. Evropská unie ani orgán poskytující podporu za ně nenesou odpovědnost.

Potravinová bezpečnost

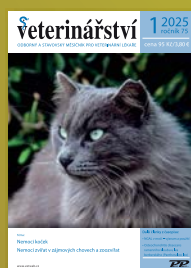
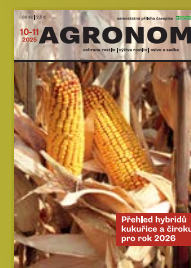
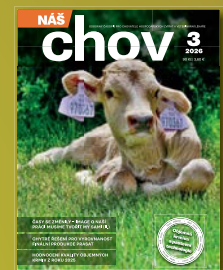
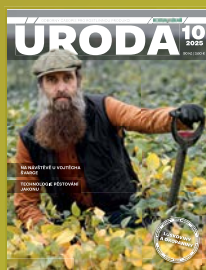
Plánované změny a rozpočtové škrty mohou tento pilíř oslabit, varuje Monika Oborná.

Biodiverzita

Jsou zemědělci, kteří střídají plodiny a omezují zásahy – a obstojí i v krizi.

Omezení dotací

Zastropování dotací dělí Evropu: kdo, kolik a jak zabránit obcházení.

KONTAKTY VYDAVATELSTVÍ

Adresa redakce: Profi Press s. r. o.; Jana Masaryka 2559/ 56b, 120 00 Praha 2, e-mail: profipress@profipress.cz.

Předplatné, nové objednávky, distribuce a fakturace:

tel.: 277 001 600, e-mail: odbyt@profipress.cz

Reklama: tel.: 277 001 600, e-mail: reklamace@profipress.cz

OBSAH

Rozhovor

04–07

Myslím, že české i evropské zemědělství je v posledních letech v permanentní krizi, říká v rozhovoru předsedkyně Zemědělského výboru Poslanecké sněmovny Monika Oborná.

Reportáž

08–13

Mladí farmáři se chtějí vzdělávat v oboru, ale nikoli tím, že budou sedět v lavici či univerzitní aule. Pro ně třetím rokem funguje Farmářská škola – Vyšší odborná škola ekologického zemědělství v pražské Ruzyni.

Rozhovor

14–19

Když chcete ptáky, musíte mít hmyz, kterým se živí. A když chcete hmyz, musíte mít zdravou půdu bez pesticidů, říká ekoložka Alžběta Procházková.

Finance

20–25

Rozděluje malé a velké farmáře, politiky i odborníky. Debata o omezení zemědělských dotací pro největší zemědělce se vrací s přípravou nové společné zemědělské politiky po roce 2027.

Konference

26–31

Česko je jedním z nejméně finančně krácených států, když porovnáme celkovou obálku – zaznělo, mimo jiné, na konferenci Proměny zemědělství. Pořádaly ji Hospodářské noviny a Update EU.

Nová SZP

32–34

Návrh nové zemědělské politiky podle Théa Paqueta neposkytuje dostatečné záruky ochrany přírody a může zrušit povinnost vyčleňovat část dotací na ekologická opatření.

POTRAVINOVÁ BEZPEČNOST JE PILÍŘ EVROPY. ŠKRTY V ZEMĚDĚLSTVÍ JI OSLABUJÍ

Evropská komise navrhuje zásadní proměnu společné zemědělské politiky po roce 2028. Předsedkyně Zemědělského výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky **Monika Oborná** (ANO) varuje, že plánované změny a rozpočtové škrty mohou oslabit potravinovou bezpečnost i stabilitu evropského zemědělství. V rozhovoru hovoří také o byrokracii, generační obměně farmářů či obavách z obchodní dohody Mercosur.

Monika Oborná
Od roku 2017 poslankyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR za hnutí ANO.

Vystudovala Agronomickou fakultu Mendelovy univerzity v Brně.

Po volbách v roce 2025 se stala předsedkyní Zemědělského výboru Poslanecké sněmovny.

Já se zemědělcům vůbec nedivím, že mají obavy, protože Evropa v podstatě dovolí dovozům ze třetích zemí profitovat z podmínek, které by vlastním zemědělcům nikdy nepovolila.

J

Jak na tom je české zemědělství? Co ho páli nejvíce?

Myslím, že české i evropské zemědělství je v posledních letech v permanentní krizi. Ať už jsou to různé klimatické extrémy, ceny vstupů nebo regionálně koncentrované škody. Řešíme nejrůznější záležitosti, jako jsou mrazy u ovocnářů či pokles výkupní ceny mléka. Podobné problémy se ale prolínají celým evropským zemědělstvím a řešíme je i tady v Česku.

Evropské zemědělce má podporovat společná zemědělská politika EU. Pomáhá jim podle vás řešit problémy, které jste právě pojmenovala?

V současné společné zemědělské politice pozitivně hodnotím některé nástroje, například krizovou rezervu. Ta je podle mě skutečně potřebná a souhlasím i s tím, že by se měla navýšit. Ale na krize nelze samozřejmě odpovídat jedním univerzálním nástrojem z Bruselu. Musíme posilovat odolnost vůči těmto situacím a krizím.

V poslední době od zemědělců slyším například diskusi o systémovém fondu pro těžce pojistitelná rizika. Patřilo by tam sucho nebo razantní pokles výkupních cen, které teď řešíme například u mléka. Do fondu by mohli přispívat sami zemědělci, částečně i stát. Byla bych ráda, kdyby proběhla nad tímto tématem nějaká diskuse s ministerstvem zemědělství, zemědělským výborem a třeba i se zemědělskými nevládními organizacemi.

Společná zemědělská politika se má dle návrhu Evropské komise změnit, reforma má platit od roku 2028. Návrh počítá s menším rozpočtem, ale mimo to se mění i celá struktura politiky. Jak to hodnotíte?

Musíme si hned na začátek říci, že návrh nové společné zemědělské politiky není jen nějaká technická úprava, ale je to opravdu velmi výrazný zásah do samotné podstaty společné zemědělské politiky. Vidím tam opravdu velké riziko z pohledu oslabení vlastní produkce potravin ve chvíli, kdy mluvíme o nějaké strategické autonomii. Potravinová bezpečnost přitom není žádným vedlejším tématem, je to jeden z pilířů bezpečné Evropy.

Zemědělci zároveň čelí větší nestabilitě než dřív. Už jsme o tom hovořili – klimatické výkyvy, drahé vstupy, různé geopolitické šoky. O to více zemědělci potřebují, aby nová společná zemědělská politika byla čitelná, stabilní a předvídatelná, a ne aby do systému vnesla ještě další

nejistotu – což já v návrhu nové společné zemědělské politiky Evropské unie bohužel vnímám. Pokud by reforma vedla k menší stabilitě, menší produkci a větší závislosti na dovozu, myslím si, že to opravdu není posun dopředu, ale krok špatným směrem.

I z toho důvodu Česko na jednáních v Bruselu prosazuje, aby se s ohledem na rozsah změn počítalo s přechodným obdobím.

Jedna z diskutovaných změn je spojení zemědělských a regionálních dotací do jednoho „megafondu“, což by v podstatě znamenalo, že zemědělství bude muset bojovat o peníze ze stejné obálky, ze které se financuje rozvoj regionů. Dovedete si něco takového v Česku představit?

Určitě nejsem zastáncem toho, aby zemědělství soutěžilo s dálnicemi či s výstavbou bytů. A to riziko je naprosto jednoduché: vedlo by to k další ztrátě předvídatelnosti, na které je společná zemědělská politika historicky postavena.

Podle mého názoru by to namísto slibovaného zjednodušení mohlo ve skutečnosti vnést do celé situace ještě větší chaos, protože každá ta politika má jiný cíl, jiná pravidla, jiný rytmus fungování, má prostě jinou dynamiku.

Jsem přesvědčena, že evropské zemědělství nesmí skončit jako jedna položka v nějakém společném superfondu, kde bude v podstatě bojovat o přežití s úplně jinými politikami. Pokud zemědělství a s ním i potravinovou soběstačnost oslabíme, Evropa se může stát velmi zranitelnou a vydíratelnou.

Zemědělských dotací má být obecně méně mimo jiné kvůli tomu, že si Evropa stanovila jiné priority – konkurenceschopnost, technologie, obranu, ale i podporu Ukrajiny. Nejsou tedy škrty v zemědělství obhajitelné?

Je naprosto férové si říci, že evropský rozpočet není nafukovací a tlak na přeskupení výdajů je reálný. Skutečně přibýly nové priority, ať už je to obrana, bezpečnost, podpora Ukrajiny nebo geopolitická odolnost – což je naprosto legitimní. Současně ale platí, že ten řez do zemědělské kapitoly je velmi výrazný, dokonce až přes 20 procent. A z našeho pohledu je takový zásah velmi obtížně přijatelný. Opět se vrátím k tomu, co už jsem zmiňovala. Potravinová bezpečnost je také bezpečnost. Pokud Evropa oslabí vlastní zemědělskou výrobu, zvýší tím závislost na dovozech a sníží svou odolnost v krizových situacích. A pokud Evropa tvrdí, že chce být bezpečnější – dobře, naprosto tomu rozumím, ale nemůže současně řežat jednu z těch politik, která tuto bezpečnost zajišťuje.

Vydvihla bych pak ještě jedno téma – a to je vylidňování evropského venkova. To by nás mohlo do budoucna stát spoustu finančních prostředků. Škrty by mohly vést k větší křehkosti trhů a menší stabilitě těchto regionů. Česko se proto připojilo ke společné iniciativě dalších států a požaduje silnější rozpočet pro společnou

Nemyslím si, že by zemědělci chtěli poškozovat nebo drancovat krajinu či půdu. Je to jejich výrobní prostředek a přistupují k tomu zodpovědně. Říkají, že chtějí jen dělat svou práci, nechtějí být úředníci, říká Monika Oborná. Na snímku z nedávné konference Proměny zemědělství.

zemědělskou politiku. Geopolitické priority by neměly jít na úkor evropského venkova.

V souvislosti s tímto vylidňováním venkova se obecně hovoří i o stárnutí zemědělské populace. Vidíte ve společné zemědělské politice nebo i třeba na národní úrovni nějaká opatření, která by učinila sektor lákavější pro mladé lidi?

Často slyším od zástupců zemědělců jeden hlavní důvod, proč třeba v zemědělských rodinách ztrácí další generace o obor zájem. Je to obrovská byrokratická zátěž. Dnes vám ti lidé řeknou: nás baví zemědělství, my chceme být v terénu, chceme se věnovat hospodářským zvířatům, chceme se věnovat práci venku, ale nechceme být úředníci. Je to obrovský problém a pro nás zároveň velký úkol i na národní úrovni. Musíme se zaměřit na snížení byrokratické zátěže, ať už jde o různé regulace, duplicitní formuláře a tak dále. Je to jedna z věcí, která je mentálně velmi demotivující.

Na druhou stranu, když hovořím se studenty zemědělských škol, snažím se jim pokaždé vysvětlit, že zemědělství je dřina, že je to práce na 24 hodin denně a sedm dní v týdnu, ale současně je potřeba říci, že dnes už je zemědělství mnohem více o moderních technologiích. Toto odvětví se posunulo tak daleko, že může být pro mladé lidi velmi atraktivní. Využívá se v něm umělá inteligence, drony a další technologie, které jsou dnes na opravdu vysoké úrovni.

V loňském roce jsme byli svědky masivních protestů zemědělců napříč Evropou. Ti čeští kritizovali mimo jiné environmentální opatření, která musí plnit. Je to ale právě zemědělství, které je z hlediska klimatu a přírody

“

Jsem přesvědčená, že evropské zemědělství nesmí skončit jako jedna položka v nějakém společném superfondu, kde bude v podstatě bojovat o přežití s úplně jinými politikami.

velmi citlivým sektorem. Jak nastavit balanc mezi ochranou a nezatěžováním zemědělců?

Nemyslím si, že by zemědělci chtěli poškozovat nebo drancovat krajinu či půdu. Je to jejich výrobní prostředek a přistupují k tomu zodpovědně. Říkají, že chtějí jen dělat svou práci, nechtějí být úředníci. Nedávno jsem měla seminář s ekologickými zemědělci a pán z rodinné farmy tam popsal, že venku stráví práci dvě hodiny, zatímco dalších šest je u stolu za počítačem, vyplňuje různé dokumenty, tabulky a řeší nesmyslné požadavky. To, co vyplní, musí navíc potom udělat znovu, mnohdy opakovaně, pro další instituce. Je to postavené na hlavu.

Dalším třaskavým tématem mezi zemědělci je obchodní dohoda EU–Mercosur. Jsou podle vás obavy z této dohody opodstatněné?

Obchodní dohody v tomto smyslu mají jeden vážný problém – zemědělci ve třetích zemích nemají tak přísná pravidla jako tady u nás v Evropské unii. Zároveň si ale myslím, že obchodní dohody není potřeba extrémně demonizovat, ale ani bagatelizovat. Riziko samozřejmě existuje, zejména u citlivých komodit. Tam musí EU trvat na ochranných doložkách, pravidlech a férových podmínkách. Já se zemědělcům vůbec nedivím, že mají obavy, protože Evropa v podstatě dovolí dovozům ze třetích zemí profitovat z podmínek, které by vlastním zemědělcům nikdy nepovolila. A to je podle mě politicky i ekonomicky neobhajitelné. Jsem přesvědčená, že Evropa nemůže chtít po svých farmářích nejvyšší standardy a zároveň bez odporu otevřít prostor dovozům, které tyto standardy nenesou. A za mě je to jednoznačně ohrožení konkurenceschopnosti evropského zemědělství v době, kdy hovoříme o tom, že tuto konkurenceschopnost musíme posilovat.

V ČESKU OTEVŘELA PRVNÍ ŠKOLA PRO EKOZEMĚDĚLCE. STUDENT OSAHAJÍ NA REÁLNÝCH FARMÁCH

Farmářská škola spolupracuje s 60 ekofarmami po celé republice. Student si najde praxi na jedné z nich a pracuje tam minimálně v letní sezoně, ideálně však celý rok.

text: Zuzana Keményová, foto: Shutterstock, Farmářská škola, Lokálové, Martin Matěj a Matin Vyhnał

ŘEDNÍ ŠKOLA TI SI FARMAŘENÍ CH

Mnoho mladých farmářů se chce vzdělávat v oboru. Ale nikoli tím, že budou sedět v lavici či univerzitní aule a poslouchat teorie o chovu zvířat a pěstování rostlin. Chtějí jít do terénu. Na farmaření si sáhnout ještě předtím, než investují do hospodářství vlastního. Přesně pro ně v Česku třetím rokem funguje Farmářská škola – Vyšší odborná škola ekologického zemědělství se sídlem v pražské Ruzyni. Jde o první zemědělskou VOŠ v Česku, na jejím konci absolventy čeká titul DiS. Víc než titul je však pro studenty důležité, že studium je výrazně prakticky zaměřené.

K

Každý student zde musí absolvovat minimálně 800 hodin praxe ročně v reálném provozu na farmách, kde se zapojuje do denního chodu. Vidí a zažívá, co řízení statku skutečně obnáší i jak to celé funguje finančně. Každý rok škola přijímá zhruba třicet studentů. „Jsou to jak mladí lidé po maturitě, tak studenti kolem 25 let, kteří často vůbec ze zemědělství nepocházejí. Ale přibývají i studenti ze zemědělských rodin a starší studující nad 40 let,“ říká Jiří Prachař, pedagogický ředitel školy. Každý ročník čítá 30 studentů a z toho sedm nebo osm jsou již zkušení, praktikující zemědělci a zbytek začátečníci.

Každý uchazeč musí nejprve absolvovat pohovor, ve kterém se zjišťují jeho předpoklady k povolání farmáře. Pokud se potvrdí, že se pro tento obor hodí, doporučí mu vedení školy na základě jeho zkušeností i osobních preferencí konkrétní první farmu.

„Spolupracujeme s 60 ekofarmami po celé republice. Student si najde praxi na jedné z nich a pracuje tam minimálně v letní sezoně, ideálně však celý rok. A příští rok tu farmu vymění, aby zkušenost ještě rozšířil. Jedině praxí se naučíte řemeslo, ideálně když ji děláte od pondělí do pátku celý rok,“ je přesvědčen Prachař.

Kromě studia vyšší odborné školy nabízí farmářská škola také takzvané zemědělské minimum, což je jednoletý kurz akreditovaný u ministerstva zemědělství, kterým musí projít každý, kdo chce v Česku založit zemědělský podnik.

Lidé jdou do farmaření s růžovými brýlemi

Úvodní pohovor má mimo jiné odhalit, jestli má uchazeč realistická očekávání. „Stane se, že do prvního ročníku nastoupí 40 lidí a po prvním semestru jich je 30. Odpadnou, protože po zimě zjistí, že jsou pořád venku, na poli, že jim je chladno, všude jsou zvířata a že to vlastně nechtějí dělat. Tohle ale v univerzitní posluchárně nezažijete,“ popisuje Prachař a dodává, že uchazeči dost často přijdou s růžovými brýlemi. „Myslí si, že farmaření bude pohodíčka, ale zemědělství není jednoduché a teprve tady se setkají s realitou,“ popisuje Prachař.

I na této škole však teoretická výuka probíhá. Po celý rok se studenti jednou měsíčně setkávají na třídených teoretických blocích, kde pod vedením českých i zahraničních odborníků prohlubují své znalosti a vzdělávají se v nejnovějších trendech ekologického a regenerativního přístupu k zemědělství. Učí se zde předměty, jako například výživa rostlin, chov zvířat a podobně. „Pak během praxí doprovázíme naše studenty na farmy. Máme koordinátory praxe, kteří

praktikující studenty objíždějí a zjišťují, jak jejich zapojení do chodu farmy vypadá. Většinou také chceme, aby u nás přednášeli praktici, lidé, kteří si v zemědělství vytvořili nějaký zajímavý model a vysvětlují jej. Někdy také pozveme naše absolventy, kteří už si založili své vlastní hospodářství,“ přibližuje Prachař.

V zemědělství každá chyba velmi bolí

Farmářská škola na Ruzyni vytváří alternativu ke klasickému univerzitnímu studiu ekologického zemědělství. To se v Česku dá studovat například na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích v oboru s názvem trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině, ekologické zemědělství se učí i na Mendelově univerzitě v Brně a na České zemědělské univerzitě v Praze. „Dělají to dobře, všechno je v pořádku, ale je to velmi teoretické. Knám přicházejí studenti proto, že se chtějí zemědělství učit prakticky, chtějí vidět, jak se to dělá, a to se prostě na univerzitě nenaučíte,“ je přesvědčen Prachař a dodává, že dříve farmář napřed získal praktické vzdělání a až když byl sedlák, mohl jít na univerzitu. Dnes je to obráceně. „Kdo přijde z univerzity do praxe, neumí vůbec nic. Na vysoké škole máte třeba jen pět týdnů praxe na školním statku, kde krmíte nutrie. To vás ale vůbec na tohle povolání nepřipraví,“ míní Prachař.

„Mladé lidi potřebujeme jako sůl, ale velkoplošné zemědělství pro mladé není, netáhne je to. Nejde ani o fyzickou náročnost, ani o velký plat. Mladí lidé potřebují cítit, že jejich práce dává smysl. To je mnohem víc než vysoká cifra na výplatní pásce,“ míní Jiří Prachař, pedagogický ředitel Farmářské školy.

Kdo chce pracovat v zemědělství, musí si to přý umět opravdu dobře spočítat. Každá chyba totiž velmi bolí nejen kvůli ztrátě času a energie, ale také finančně. „Když si koupíte nevhodnou mechanizaci, nefunguje vám a máte problém. Náprava ale trvá dlouho, další pokus máte až za rok, při další sezoně,“ upozorňuje Prachař.

Ředitel: V každém ročníku jsou srdcaři

Studium na Farmářské škole – Vyšší odborné škole ekologického zemědělství je tříleté a placené. Školné je však spíše symbolické, činí šest tisíc korun ročně. Studenti si pak doplácí účast na seminářích, pokud jsou několikadenní, tak i ubytování, stravu a cestu.

Prachař dodává, že zatím se v každém ročníku sešli lidé, kteří jsou do farmaření skutečně zapálení. „Jdou do toho srdcem. Studenti mají mezi sebou silná přátelství a velmi hezké vztahy,“ konstatuje Prachař.

První škola ekologického zemědělství otevřela v době, kdy nejen Česko, ale i Evropská unie řeší zásadní problém, a to postupné odumírání zemědělské profese. Evropská komise (EK) dlouhodobě mluví o tom, že chce do zemědělství přivést více mladých lidí a podpořit generační

Kdo přijde z univerzity do praxe, neumí vůbec nic. Na vysoké škole máte třeba jen pět týdnů praxe na školním statku, kde krmíte nutrie.

obměnu. Letos představila strategii, která má podíl mladých zemědělců do roku 2040 zdvojnásobit zhruba na 24 procent, a zároveň navrhuje cílenější podporu pro mladé začínající farmáře.

„Mladé lidi potřebujeme jako sůl, ale velkoplošné zemědělství pro mladé není, netáhne je to. Nejde ani o fyzickou náročnost, ani o velký plat. Mladí lidé potřebují cítit, že jejich práce dává smysl, a také chtějí pracovat v prostředí, které je hezké. To je mnohem víc než vysoká cifra na výplatní pásce někde v korporátu,“ míní Prachař. A právě ekofarmaření podle něj smysluplnou práci v hezkém prostředí nabízí. „Ti lidé si žijí svůj sen,“ shrnuje Prachař.

Mladý farmář: Chci být hybatelem změny

Letos Farmářská škola vypustí své první absolventy a jedním z nich bude i sedmadvacetiletý Martin Mrázek. Původně studoval střední průmyslovou strojírenskou školu a pět let pracoval ve strojírenském průmyslu, obsluhoval CNC stroje. Ale zasáhl ho klimatický žal (psychologická reakce na klimatickou krizi. Jde o hluboký smutek, strach o budoucnost a pocit bezmoci pramenící z vědomí, že se naše planeta nezvratně mění – pozn. red.), což od základů přenastavilo

Farmářská škola na Ruzyni vytváří alternativu ke klasickému univerzitnímu studiu ekologického zemědělství.

jeho životní cestu. „Nechtěl jsem jen čekat, až se ohledně ochrany klimatu něco změní. Chtěl jsem být hybatelem té změny,“ říká Mrázek, kterého absolutorium čeká na konci června. Zároveň jej studovaný obor strojírenství vůbec nenaplňoval, nedával mu smysl. „Strojírenský byznys je hodně poháněný materialismem, nekonečnou výrobou, která nikam nevede,“ bilancuje Mrázek.

Řekl si, že chce trávit čas ekologickým obhospodařováním krajiny a stroje vyměnil za pole a pastviny. Před třemi lety nastoupil do tehdy nově otevřené Farmářské školy. Stejně jako ostatní, i on se hned v prvním ročníku vydal na praxi, a to do zelinářské farmy ve Frýdlantském výběžku, kde získal dobrý vhled, jak farma jako celek funguje, protože zde mají vše – koně, krávy, slepice a hektar polí se zeleninou. Druhý rok strávil na zelinářské farmě Svobodné Hory a letos tráví tři dny v týdnu na farmě Slunce Dubem, která pase ovce a kozy v Českém krasu, aby podporovala biodiverzitu, má také stádo krav a obdělává půdu. Dva dny v týdnu je Mrázek na ekologické farmě Jednorozec u Prahy, kde obdělává polní zeleninu.

„Mám pocit, že už nechci dělat nic jiného, ale některé dny jsou náročné a člověk si říká, jestli

by mu v kanceláři nebylo lépe. Ale ne, být na čerstvém vzduchu, hýbat se, vnímat své tělo a chodit domů unavený je příjemné. Někdy je toho ale opravdu nad hlavu a člověk to má na střídačku,“ hodnotí Mrázek.

Po skončení školy by si chtěl založit své vlastní hospodářství, ale jak říká, je to těžká disciplína. Problém je dostupnost půdy. „Jsem tři roky studentem, takže banka mi nedá hypotéku. A současné ceny jsou příliš vysoké na to, abych to mohl financovat z vlastních zdrojů,“ krčí rameny Mrázek. Ideálně by chtěl na své farmě také žít, mít ji na dosah ruky, aby mohl kdykoliv zalít nebo nakrmit.

Mrázek ani nepřemýšlel o tom, že by ekozemědělství studoval klasicky na univerzitě. Proto zvolil vyšší odbornou školu, kde mu vyhovuje učit se praxí. „Farmaření se učím tím, že ho dělám. Zažívám to s konkrétními lidmi a celý obrázek si pospojují mnohem lépe, než když bych seděl a poslouchal přednášky. Tahle škola mi vyhovuje, protože má koncept otočený: práci na farmě nejprve zažijete a v krátkém cyklu se dozvíte, proč a jak věci fungují. Takhle se mi to zaryje pod kůži mnohem více,“ pochvaluje si Mrázek.

Spolufinancováno z prostředků Evropské unie

ROZHOVOR

text: Anežka Hesová, foto: Václav Vašků, Alžběta Procházková

**ČEKÁ NÁS PODNEBÍ
STŘEDNÍ ASIE.
NA ZEMĚDĚLCE DOPADÁ
ZMĚNA KLIMATU NEJVÍC**

Květnaté pásy, mokřady, remízky, příkopy a úhory jsou v zemědělské krajině zatím spíše luxusem uvědomělých farmářů. Do budoucna by se ale opatření, která podporují biodiverzitu, zdržují vodu a chrání půdu proti erozím, měla stát součástí standardní zemědělské produkce. „Jsou zemědělci, kteří to dělají už dávno. Střídají plodiny, nechávají na poli rostlinné zbytky a minimalizují zásahy do půdy. Mají sice menší výnosy, ale dlouhodobě dokážou udržitelně hospodařit a čelit klimatickým změnám,“ říká Alžběta Procházková ze Světového fondu na ochranu přírody WWF Česko.

V rámci projektu Agristructure LIFE Alžběta Procházková navrhuje a testuje na vybraných farmách takzvané agristrukturální prvky, které mají přispívat k obnově zdravé krajiny a zároveň vycházet z potřeb zemědělského hospodaření. Změnu smýšlení však podle ní potřebují nejen zemědělci, ale i spotřebitelé.

V květnu jste společně s dalšími ekologickými organizacemi vyzvali k připomínkování Národního plánu na obnovu přírody. Ten je implementací evropského nařízení a Česko ho má v září předložit Evropské komisi. Co je na něm problematického?

Evropské Nařízení o obnově přírody se před dvěma lety podařilo velice natěsno schválit, což je podle mě skvělý úspěch, protože atmosféra ohledně tohoto tématu se v celé Evropě bohužel posouvá nežádoucím směrem. Každopádně je to nejvýznamnější legislativa týkající se obnovy přírody za poslední čtvrtstoletí, od vydání Nature 2000, což je celoevropská soustava chráněných území, kterou podle jednotných pravidel vytvářejí všechny státy Evropské unie. Má chránit vzácné

a nejvíce ohrožené druhy živočichů, rostlin a přírodní stanoviště.

Teď probíhá příprava její implementační fáze, kdy členské státy sestavují své národní plány. A tahle vyjednávání nejsou vůbec jednoduchá. Ministerstvo životního prostředí do toho dost šlapalo, snažili se zapojit všechny relevantní aktéry a dobře ten proces zorganizovat, ale postupem času se práce na tomto dokumentu začala rozmělnovat. Úplně efektivně se to nicméně nedaří ani v ostatních zemích, takže to není jen český problém.

Co se tam řeší v oblasti zemědělství?

Článek 10 se zaměřuje na podporu populace opylovačů a článek 11 na obnovu ekosystémů v zemědělské krajině. Problém je ale v tom, že obnova přírody v zemědělské krajině je úzce provázaná se společnou zemědělskou politikou a tam ještě neznáme přesný finanční rámec. Stále se o něm vyjednává. Takže na jednu stranu musíme definovat naše závazky v ochraně a obnově zemědělské krajiny – a na druhou stranu ještě nevíme, kolik na to dostaneme peněz. Víme jen s velkou

Alžběta Procházková

ekoložka se zaměřením na zemědělství

Studovala na Přírodovědecké fakultě UK a na Institutu fyzikální biologie Jihočeské univerzity. Při studiu se zaměřila na možnosti přizpůsobení rostlin a ekosystémů na měnící se prostředí.

Věnuje se ochraně zemědělské krajiny a podpoře její adaptace na klimatické změny ve Světovém fondu na ochranu přírody (WWF-CEE).

Když chcete ptáky, musíte mít hmyz, kterým se živí. A když chcete hmyz, musíte mít zdravou půdu bez pesticidů.

pravděpodobností to, že prostředky na společnou zemědělskou politiku budou asi o dvacet procent nižší oproti tomu, co čerpáme teď.

Takže zemědělci budou mít víc závazků a méně peněz na jejich plnění?

Ano, to je přesně ta obava. Je ale otázkou, jak celý plán na obnovu přírody koncipovat. Ideální by bylo, aby nebyl úzce resortně vymezený, protože ochrana biodiverzity je celospolečenská záležitost. Trochu se čeká, jak se s tím úkolem popasují ostatní státy a jak se k tomu postaví Evropská komise.

Co konkrétně je pro vás jako ekoložku důležité, aby národní plán obsahoval?

U zemědělských ekosystémů jsou hodně důležité indikátory, podle kterých se bude dlouhodobě hodnotit úspěšnost nebo neúspěšnost zvolených strategií. Pokud například chceme zastavit úbytek polních ptáků, musíme mít stanovené konkrétní cíle, jak dosáhnout toho, že se populace začnou obnovovat.

Měří se výsledky počtem reálných ptáků, nebo stačí třeba vykázat, kolik jsme pro ně vytvořili remízky?

Budou se skutečně sledovat ptáci. To se dá jasně dokázat: ptáci buď jsou, nebo nejsou. Měli bychom nejprve zastavit pokles jejich populací a pak dosáhnout jejich postupné obnovy. Členské státy musí dále sledovat minimálně dva ze tří volitelných ukazatelů. Jde o počet pestrých krajinných prvků, monitoring motýlů na travních plochách a sledování organické hmoty v zemědělských půdách. Česko si pravděpodobně vybere sledování krajinných prvků a organický uhlík. Lepší by ale bylo, aby se všechny tyto aspekty monitorovaly a zlepšovaly současně, protože jsou navzájem propojené. Když chcete ptáky, musíte mít hmyz, kterým se živí. A když chcete hmyz, musíte mít zdravou půdu bez pesticidů.

Jak se takový monitoring provádí prakticky?

Ke každému ukazateli bude speciální metodika monitoringu. Například u opylovačů se na území daného státu určí odpovídající počet sledovaných míst, těmi pak fyzicky prochází člověk se sítkou a přesně popsáním způsobem sbírá hmyz, který tam žije. Metodika je ale dost složitá a v Česku jsou jen jednotky profesionálů, kteří jsou schopni monitoring provádět. Tady narážíme na problém, který se týká většiny politik spojených se zemědělstvím nebo ochranou přírody – chybí kontinuita. Monitoring opylovačů by měl podle Nařízení o obnově přírody probíhat až do roku 2050. Zatím ale stále není jasné, z jakých peněz se bude financovat. V momentě, kdy by to bylo jasné, bylo by možné vyškolit dostatečný počet odborníků, protože by tito lidé věděli, že mají dlouhodobou perspektivu se monitoringu věnovat a vyplatí se jim to. Pokud panuje kolem financí nejistota, je to vždycky složitě.

Podobný problém mají zemědělci například s podporou krajinných prvků. Koncem funkčního

období minulé vlády byly vypsané dotační tituly na remízky, mokřady, stromořadí a podobná opatření, ale zatím o dotace není velký zájem. Jedním z důvodů bezpochyby je, že nikdo vlastně neví, jestli ta podpora bude trvat rok, dva, pět, nebo za chvíli skončí. Za takových podmínek si každý rozmyslí, jestli se do podobných věcí pustit.

Do jaké míry se požadavky Nařízení o obnově přírody v případě zemědělské krajiny liší od toho, co už v praxi děláme nebo se chystáme dělat?

Žádná environmentální strategie nebo požadavek Evropské komise nepadá z čistého nebe. Vždycky rozvíjí něco, co už běží nebo na co se dá navázat. To platí i o tomto nařízení. Kdybychom chtěli být konzervativní, stačilo by víceméně s nějakými úpravami vycházet z opatření, která už se dějí. Jen bychom jich potřebovali v krajině mnohem víc. Třeba právě pro opylovače už delší dobu zemědělci mohou vytvářet nektarodárné biopásky a existuje spousta dotačních podpor na dobrou péči o travní porosty.

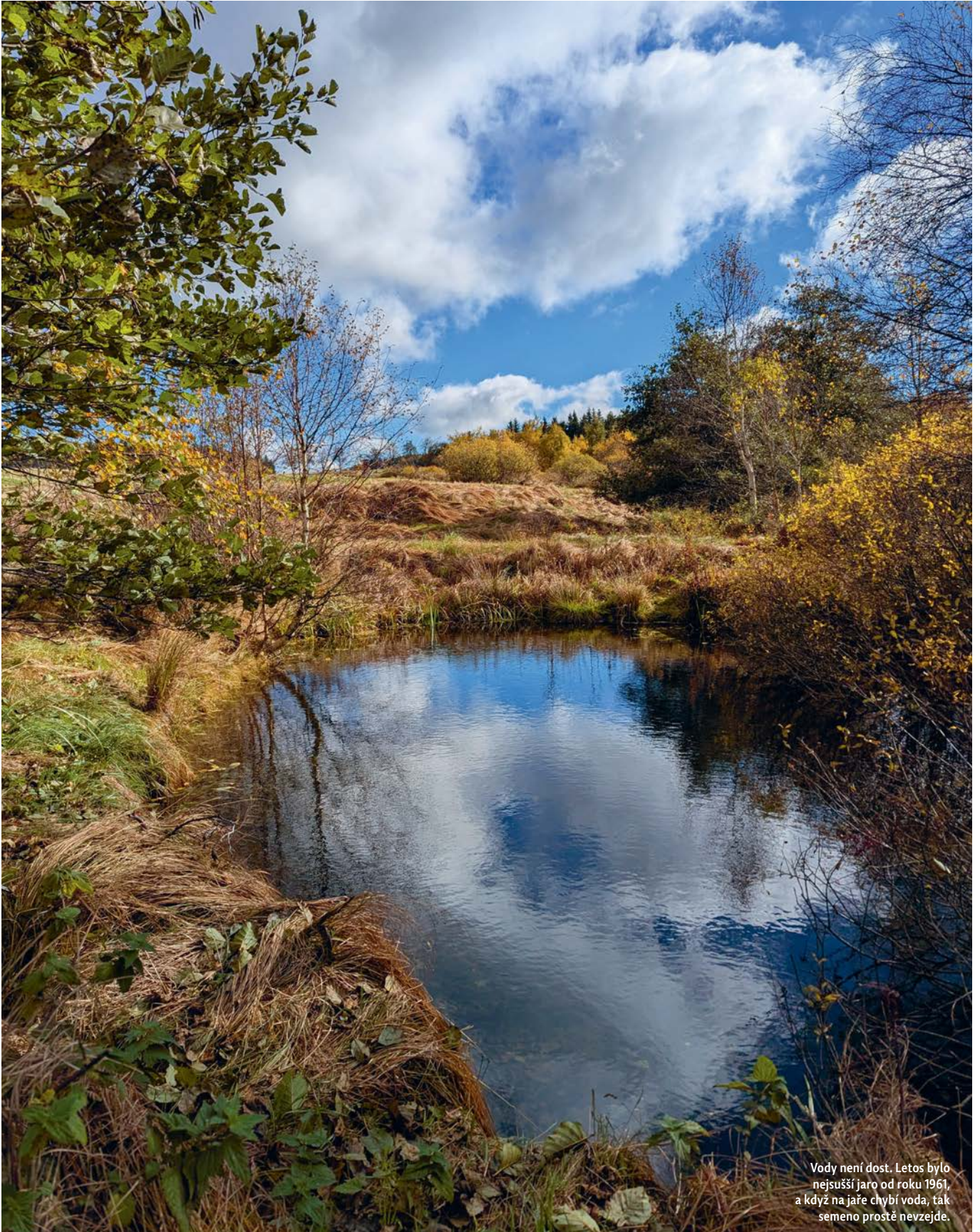
Také častější využívání meziplodin, které je částečně důsledkem požadavků legislativy a částečně důsledkem toho, že víc a víc zemědělců chápe prospěšnost meziplodin pro zdraví půdy, může být přínosné pro opylovače. Dochází i k určitému poklesu využívání pesticidů v množstvích, která byla dřív běžná – za tím ale z velké části stojí spíše jejich zdražení. Stále toho v každém případě pro hmyzí populace neděláme v zemědělské krajině ani zdaleka dost.

Jaké opatření pro obnovu krajiny vnímáte v zemědělství jako obzvlášť přínosné?

Ochranné pásky podél vody. Dlouho jsme je prosazovali a jsem opravdu ráda, že se staly součástí podmínek Ekoschémat, což je jeden z dotačních titulů, které pobírají skoro všichni zemědělci. Když mají na svém pozemku vodní tok, musí v jeho okolí vytvořit travnatý pás. Původně šlo hlavně o to, aby se omezil vnos pesticidů a hnojiv z pole do vodního toku a v případě silného deště také splach půdy. Teď ale vidíme, že podmínky jejich zakládání a obhospodařování nejsou úplně vhodné pro podporu opylovačů a dalších organismů a to je škoda, když už tam ty pásky jsou. Někdy stačí trochu upravit nebo podpořit již existující opatření, aby přinášelo ještě víc užítku pro životní prostředí, a tedy potažmo i pro nás.

Ve své praxi se hodně věnujete klimatické změně. Jaké její dopady pocítují čeští zemědělci už teď?

Myslím, že už nejsou žádní zemědělci, kteří by klimatickou změnu nepocítovali. Některé roky jsou lepší, jiné horší, obecně ale stoupá teplota a mění se srážky. Ne že by se významně měnil jejich roční úhrn, ten se nejspíš nebude moc měnit ani do budoucna, mění se ale jejich distribuce a to je zásadní. Významným faktorem také je, že v důsledku vyšších teplot

Vody není dost. Letos bylo
nejsušší jaro od roku 1961,
a když na jaře chybí voda, tak
semeno prostě nevzejde.

se zvyšuje výpar z rostlin i z krajiny. V zimních měsících chybí sněhová pokrývka, která by na jaře doplnila zásoby spodní vody. Takže i když se někdy zdá, že přece prší, tak bohužel vody není dost v těch obdobích, kdy ji zemědělci potřebují. Letos bylo nejsušší jaro od roku 1961, a když na jaře chybí voda, tak semeno prostě nevzejde.

Dalším tématem jsou extrémní srážky, na které jsme dřív byli zvyklí převážně v létě, kdy už bývá úroda vzrostlá a odolnější. V posledních letech se ale vlivem klimatické změny objevují prudké lijáky a bouřky na jaře nebo na podzim, kdy jsou pole holá, takže přívaly vody půdu spláchnou a dochází k erozím. Na zemědělce opravdu dopadají klimatické změny hodně a není vůbec jednoduché se s tím v běžném provozu vypořádat.

V důsledku vyšších teplot se zvyšuje výpar z rostlin i z krajiny. V zimních měsících chybí sněhová pokrývka, která by na jaře doplnila zásoby spodní vody. Takže i když se někdy zdá, že přece prší, tak vody není dost v těch obdobích, kdy ji zemědělci potřebují.

Měli by dostávat od státu větší podporu?

Finance jsou jedna věc, ale důležité mi přijde i celkové nastavení naší společnosti. Musíme si říct, jestli chceme ještě několik let nebo desetiletí těžít z naší krajiny maximum a totálně ji zničit za cenu levnějších potravin, anebo investovat do opatření, která nás částečně omezí, ale přinesou dlouhodobý užitek. Obávám se, že si česká společnost ještě moc neuvědomuje, co znamená zdravá kvalitní potravina. Zvykli jsme si na to, že v běžně dostupných potravinách i ve vodě jsou pesticidy a vlastně nám to ani moc nevádí. Cena potravin ale vytváří falešný pocit o tom, co znamená dobře hospodařit v krajině. Potřebovali bychom pochopit, že když zemědělec pracuje šetrněji k přírodě, k vodě a k půdě, znamená to zdravější potraviny a zdravější životní prostředí, a tedy zdravější společnost a související nižší náklady na její léčbu. Lepší péče o krajinu a přírodu by se měla adekvátně odrážet na ceně produktů. Férová a transparentní cena potravin by měla být jedním ze základů naší společnosti.

Se změnou klimatu začíná být také náročnější pěstovat u nás některé plodiny a chovat některá zvířata. Jak se jejich skladba nebo rozmístění mění?

Určitě dochází k posunu výrobních oblastí. To, co se dřív pěstovalo jen na jižní Moravě, už se dnes pěstuje na Vysočině, často kvůli tomu, že na jižní Moravě už se to nevyplatí. Velkým problémem je sucho. Laik si možná řekne, že budeme zalévat, jenže my nemůžeme zalévat kukuřici na poli, na to prostě nebudeme mít dost vody. Zavlážování obecně je složitý problém. Někdy i úsporná technická opatření mohou ve svém v důsledku přinést větší spotřebu vody. To se stalo například ve Španělsku, kde stát podpořil systémy kapkové závlahy. Jenže tím, že se tato zařízení stala pro spoustu lidí dostupnějšími, tak se nakonec celkově odčerpalo ještě víc vody než dřív. Velkým problémem tam navíc byly černé odběry vody. Došlo tak k vysušení některých mezinárodně významných chráněných mokřadů a Španělsko bylo odsouzeno Evropským soudním dvorem.

Tohle si Česko musí včas uvědomit a spočítat. Voda dřív byla něčím, co vždycky bylo k dispozici, ale i my už teď narážíme na její kapacitní limity, protože je potřeba nejen v zemědělství, ale také například k chlazení jaderných elektráren. Musíme mít dobrou strategii, jak zachovat minimální průtoky řek, které jsou důležité pro přírodní ekosystémy, zároveň si zajistit dost vody pro zemědělství, spotřebu obyvatel i pro průmysl. Může to třeba znamenat, že pěstovat některé plodiny náročné na vodu se v sušších oblastech nadále nevyplatí.

Jaká česká plodina má s klimatickou změnou největší problém?

Velmi zasažený je například chmel. I když má bezprostředně dostatek vláhy, protože některé chmelnice jsou zalévány, tak když dozrává za příliš vysokých teplot, horko může úrodu zničit. Tak-

že zejména v některých oblastech na něj ty změny dopadají tak, že bude potřeba upravit způsoby pěstování, najít nové odolnější odrůdy nebo posunout produkci jinač. Otázkou je třeba také chov krav, protože v některých chovných oblastech málo prší a v suchých obdobích je pak málo píče. Navíc vysoké teploty mají negativní vliv na dojivost krav. I tady si proto musíme spočítat, kdy by dávalo větší smysl přesunout chov skotu jinač.

Budou v Česku podmínky pro pěstování subtropických druhů, například olivovníků?

I když se v Česku už na zahradách pěstují některé exotické stromy, například fíkovníky nebo kiwi, nemůžeme čekat, že tady v blízké budoucnosti budeme mít citrusové a olivovníkové háje. Sice se otepluje, ale pořád jsme vnitrozemský stát, takže středomořské podnebí tu mít nebudeme. Spíš si můžeme představit třeba podnebí Střední Asie. V létě bude pravděpodobně stále větší horko, zimy budou mírnější, ale musíme počítat i s velkými výkyvy srážek a občasnými mrazy. Už bychom se neměli každý rok divit, že pomrzly meruňky, a spoléhat se na to, že to vyřeší pojišťovna. Dokud zmrzly meruňky jednou

Myslím, že už nejsou žádní zemědělci, kteří by klimatickou změnu nepocítovali. Některé roky jsou lepší, jiné horší, obecně ale stoupá teplota a mění se srážky. Ne že by se významně měnil jejich roční úhrn, ten se nejspíš nebude moc měnit ani do budoucna, mění se ale jejich distribuce a to je zásadní.

za deset let, dala se ještě taková událost pojistit. Ale když to bude každý druhý rok, tak se nám pojistná částka vyšplhá na úroveň, která se už nevyplatí. Pro zemědělce je to náročné, protože většinou jsou to spíš konzervativní lidé, které naučili hospodařit jejich rodiče a prarodiče. A najednou se ve všech ohledech ocitají v úplně jiných podmínkách.

Půjde s tím ruku v ruce i změna našeho jídelníčku?

Uprímně řečeno, z globálního hlediska je to tak, že jestli se na této planetě máme dlouhodobě udržet, tak prostě jídelníček změnit musíme. Postupně se dostáváme do fáze, kdy se i nejlidnatější populace, jako je ta indická nebo čínská, chtějí stravovat stejně jako západní Evropa, což znamená jíst hodně masa. A to je pro naši planetu neudržitelné. Maso je extrémně neefektivní potravina, když si spočítáte, kolik rostlin a vody je k chovu dobytka a ke zpracování masa potřeba. Neříkám, že se masa budeme muset úplně vzdát, ale určitě bychom měli konzumaci živočišných produktů snížit a posunout se k nějaké formě flexitariánství.

MÁ EVROPSKÁ UNIE OMEZIT DO NEJVĚTŠÍ FARMY? SPOR, KTERÝ ČESKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ

Debata o omezení zemědělských dotací pro největší zemědělce, která v Česku rozděluje malé a velké farmáře, politiky i odborníky, se vrací s přípravou nové společné zemědělské politiky (SZP) po roce 2027. Pro Česko, jehož zemědělství stojí na velkých podnicích, by změny mohly mít výraznější dopady než pro většinu ostatních členských států.

TACE PRO MŮŽE ZMĚNIT

Podstatná část evropských zemědělských podpor je navázána na výměru obhospodařované půdy. Čím více hektarů zemědělec obhospodařuje, tím vyšší podporu zpravidla získává. Evropská unie přitom připouští, že tento systém přirozeně zvýhodňuje větší podniky.

D

Debata o zastropování zemědělských dotací patří v Česku k nejdéle trvajícím sporům kolem evropské zemědělské politiky. Téma se v různých podobách vrací opakovaně a nyní se znovu otevírá v souvislosti s přípravou nové společné zemědělské politiky Evropské unie po roce 2027.

Od roku 2028 by měl začít platit systém takzvané degresivní podpory příjmů, který je založený na velikosti producenta. Zjednodušeně řečeno, s rostoucí velikostí podniku klesá míra podpory. Evropská komise zároveň navrhl, aby jeden zemědělský podnik mohl na přímých platbách získat maximálně 100 tisíc eur ročně.

V Bruselu se ale objevují i návrhy na výrazně vyšší limit. Vlivný německý europoslanec Norbert Lins (EPP) v květnu navrhl strop posunout na 500 tisíc eur, protože práh navržený Evropskou komisí považuje za nerealistický. O konečné podobě systému proto zatím rozhodnuto není.

Jak fungují zemědělské dotace

Podstatná část evropských zemědělských podpor je navázána na výměru obhospodařované půdy. Čím více hektarů zemědělec obhospodařuje, tím vyšší podporu zpravidla získává. Přímé platby tvoří největší část zemědělských dotací a mají sloužit jako stabilizační prvek pro odvětví, které čelí výkyvům cen, nepříznivému počasí i rostoucím výrobním nákladům.

Evropská unie zároveň připouští, že systém založený převážně na výměře půdy přirozeně zvýhodňuje větší podniky. Proto zavedla nástroje, které mají část prostředků přesouvat k menším a středním farmám. Členské státy musí nejméně deset procent balíku přímých plateb vyčlenit na takzvanou redistributivní

platbu, tedy podporu zaměřenou především na první hektary obhospodařované půdy. Po roce 2027 chce systém učinit ještě výhodnější pro menší farmáře – a to právě skrze zmíněnou degresivitu a fixní strop.

Česko chce větší flexibilitu

České ministerstvo zemědělství dlouhodobě upozorňuje, že navrhované změny mohou mít negativní dopady na strukturu českého zemědělství. Ministr zemědělství Martin Šebestýán (za SPD) také už dříve varoval, že povinné omezení dotací by oslabilo schopnost Evropy produkovat cenově dostupné potraviny.

Česko proto prosazuje větší flexibilitu pro členské státy, aby bylo možné zohlednit odlišnou velikostní strukturu podniků. Nová SZP by podle resortu měla být dostatečně flexibilní a měla by zachovat dostatek finančních prostředků na podporu produkce potravin a zaměstnanosti na venkově.

Pokud většina dotací dál končí u největších zemědělských podniků, mladí a začínající farmáři se jen obtížně dostávají k podpoře.

Proč je situace v Česku odlišná

Česká republika patří v rámci EU mezi země s největší průměrnou výměrou zemědělských podniků. Tento stav je důsledkem kolektivizace zemědělství a následné transformace po roce 1989.

V praxi to znamená, že jakékoli plošné omezení dotací by dopadlo na české zemědělství více než v zemích s převahou rodinných farem, například ve Francii, Rakousku nebo Polsku. Podle kritiků zastropování by jednotný evropský limit nezohlednil historické ani strukturální rozdíly mezi členskými státy.

Velké podniky varují před oslabením investic

Velké zemědělské společnosti upozorňují, že velikost podniku sama o sobě nevypovídá o jeho ziskovosti ani společenském přínosu. Mnohé z nich provozují živočišnou výrobu, zaměstnávají desítky až stovky lidí a realizují kapitálově náročné investice.

Jak ukázala květnová debata o zastropování a degeneraci na půdě Evropského parlamentu, země se často neshodují ani v základní otázce: koho vlastně označovat za velký zemědělský podnik.

Prezident Agrární komory ČR Jan Doležal říká, že povinné zastropování přímých plateb a zavedení degenerativity by neodráželo ekonomickou realitu českých podniků a mohlo by oslabit jejich investiční schopnost. „To by se mohlo projevit nižšími investicemi do modernizace, inovací a dlouhodobé konkurenceschopnosti sektoru a v konečném důsledku i tlakem na nižší objem domácí produkce potravin,“ sdělil redakci.

„K argumentu, že systém přímých plateb na hektar zvyhodňuje velké podniky, je třeba říci, že struktura českého zemědělství je specifická v rámci EU a zahrnuje podniky různých velikostí a právních forem, které plní odlišné produkční i regionální funkce,“ připomněl.

Agrární komora zároveň podporuje cílenou podporu menších farem prostřednictvím redistributivních plateb, nikoliv prostřednictvím plošného zastropování, které by podle ní dopadlo nerovnoměrně napříč sektorem. „V tomto ohledu je klíčové, aby nastavení redistributivní platby odpovídalo podmínkám jednotlivých členských států EU,“ dodal Doležal.

Malé podniky chtějí povinné stropy

Menší farmáři a jejich organizace naopak považují za problém, že současný systém zvyhodňuje největší podniky, a strop na dotace podporují. Předseda Asociace soukromého zemědělství ČR Jaroslav Šebek považuje za nutné, aby tento strop byl pro všechny státy v EU povinný a stejný, aby byl efektivní a spravedlivý.

Asociace podle něj podporuje navrženou částku 100 tisíc eur ročně pro jeden podnik, která dává z pohledu rodinných farem menší a střední velikosti smysl. Naopak návrhy na vyšší částky – například 500 tisíc – označuje za nesmyslné obcházení podstaty tohoto opatření. V zájmu rychlého dojednání opatření je dle jeho slov ASZ ČR ochotna podpořit nejvýše polovinu této nově vyjednávané sumy.

Proti zastropování se občas ozývá argument, že velikost podniku sama o sobě nevyovídá nic o jeho efektivitě ani přínosu. S tím Šebek souhlasí, ale upozorňuje na jiný problém. „Mezi problémy českého zemědělství patří i nízká míra zpracování a produkce zaměřená na několik tržních plodin, které se ale exportují v nezpracované formě. A právě velké podniky k tomuto trendu nejvíce přispívají díky velkému objemu produkce až nadprodukce,“ říká Šebek.

„Když porovnáváme efektivitu či přínos zemědělských podniků, pak je třeba sledovat právě přidanou hodnotu v podobě zpracování surovin. Řada evropských zemí má strukturu zemědělství postavenou na menších rodinných farmách, které jsou schopné vyrobit dostatek potravin, a o nedostatku potravin či jejich menší pestrosti nebo horší kvalitě rozhodně nemůžeme hovořit. Zastropování části přímých zemědělských plateb je tedy ve finále krokem, který by produktivitu podniků mohl spíše podpořit,“ hodnotí předseda Asociace soukromého zemědělství ČR.

Zastropování zemědělských dotací – co se rozhoduje

Časový rámec

- Současná společná zemědělská politika (SZP): 2023–2027
- Nová pravidla: od roku 2028
- Dohoda o podobě SZP a rozpočtu EU: do konce roku 2027

Co navrhuje Evropská komise

- Zavedení degenerativity (nižší podpora pro větší podniky)
 - Strop přímých plateb: 100 000 eur na podnik a rok
- ### Alternativní návrhy
- Zvýšení stropu až na 500 000 eur (návrh části europoslanců)
 - O konečné podobě zatím není rozhodnuto

Jak fungují dotace dnes

- Přímé platby jsou vázány hlavně na výměru půdy
- Větší podniky tak zpravidla získávají více prostředků
- Minimálně 10 % plateb musí státy vyčlenit na podporu menších farem (redistributivní platba)

Proč je téma citlivé pro Česko

- Jedna z největších průměrných velikostí farem v EU
- Důsledek kolektivizace a transformace po roce 1989
- Plošné zastropování by dopadlo silněji než v zemích s menšími farmami

Hlavní sporné body

- Má být zastropování povinné pro všechny státy?
- Jak vysoký má být strop?
- Jak zabránit obcházení pravidel (dělení podniků)?

Možné dopady

- Velké podniky: riziko nižších investic a produkce
- Menší farmy: větší přístup k podpoře
- EU: snaha o spravedlivější rozdělení dotací

Stav jednání

- Shoda mezi členskými státy zatím neexistuje
- Spor je součástí širší debaty o rozpočtu EU na roky 2028–2034

Ministr zemědělství Martin Šebestýn (vlevo) varoval, že povinné omezení dotací by oslabilo schopnost Evropy produkovat cenově dostupné potraviny.

Když porovnááme efektivitu či přínos zemědělských podniků, pak je třeba sledovat přidanou hodnotu v podobě zpracování surovin, myslí si předseda Asociace soukromého zemědělství ČR Jaroslav Šebek. (vpravo)

Strop jako řešení generačního problému

Zastropování a degresi považuje za důležitý nástroj i předsedkyně zemědělského výboru v Evropském parlamentu Veronika Vrecionová (ODS, EPP). Ta dlouhodobě upozorňuje, že evropské zemědělství čelí výraznému generačnímu problému. Mladí farmáři narážejí na obtížný přístup k půdě, financování i vysokou administrativní zátěž.

„Pokud většina dotací dál končí u největších zemědělských podniků, mladí a začínající farmáři se jen obtížně dostávají k podpoře, která jim má pomoci rozjet vlastní hospodaření. Spravedlivější rozdělení dotací může otevřít dveře nové generaci zemědělců. Podpora musí více směřovat k těm, kteří do zemědělství teprve vstupují a budou budovat evropské zemědělství,“ myslí si předsedkyně.

Podle Šebka může zastropování části přímých plateb samo o sobě znamenat, že se část ušetřených prostředků dá využít například k podpoře mladých začínajících zemědělců. „Na tu klade návrh společné zemědělské politiky velký důraz,“ říká.

Zcela přímá souvislost mezi zastropováním a lepšími podmínkami pro vstup mladých zemědělců do oboru podle něj neexistuje, ale pozitivní efekt v dlouhodobějším měřítku může být v tom, že některé extrémně velké podniky, na které dopadne zastropování, nebudou cílit na co největší výměry a půda se může stát o něco dostupnější právě lokálním farmám a novým začínajícím zemědělcům.

Riziko obcházení pravidel

Diskuse na úrovni Evropské unie upozorňuje také na možné obcházení stropů. Pokud by byly limity nastaveny příliš nízkou, mohlo by docházet k formálnímu rozdělování podniků bez skutečné změny jejich fungování.

ASZ ČR to považuje za důležitou část debaty. „Klíčovou součástí zastropování je sledování majetkové propojenosti právnických osob, které by zajistilo, že zemědělské podniky nebudou pravidla obcházet. To se v Česku u přímých plateb vůbec neděje a to je vážný problém, který by dopad zastropování zcela neutralizoval, protože supervelké podniky mají více farem, na které budou dál plně uplatňovat nároky na platby,“ upozornil Šebek.

Evropská debata

Evropská komise zatím drží linii. Komisař pro zemědělství Christophe Hansen argumentuje, že společná evropská pravidla zabrání nekalé soutěži mezi členskými státy. Kritizuje současný způsob, kdy jeden farmář čelí platovým stropům, zatímco podobný producent v jiné unijní zemi dostává o stovky tisíc eur více.

Opakovaně také zdůrazňuje, že cílem navrhovaných opatření není „trestat velké farmy“, ale lépe cílit podporu tam, kde je nejvíce potřeba. Zároveň ale už připustil debatu o možných výjimkách a technickém nastavení systému.

Mezi členskými státy zatím ve věci nepanuje shoda. Jak ukázala květnová debata o zastropování a degresi na půdě Evropského parlamentu, země se často neshodují ani v základní otázce: koho vlastně označovat za velký zemědělský podnik.

Vyjednávání o reformě společné zemědělské politiky úzce souvisí také s debatou o novém víceletém rozpočtu Evropské unie na období 2028–2034. Evropská komise totiž současně navrhla snížení celkového objemu prostředků pro zemědělství, což tlak na přerozdělování dotací ještě zesiluje. O podobě budoucího rozpočtu se rozhodne v následujících měsících, dohodu je nutné uzavřít do konce roku 2027.

Povinné zastropování přímých plateb by se mohlo projevit nižšími investicemi do modernizace, inovací a dlouhodobé konkurenceschopnosti sektoru.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

Rentiér

JAK VYDĚLAT DOST PENĚZ

· AI změní pracovní trh: Jak ji naplno využít a vydělat na tom

· Investice nejen pro mladé. Na co se zaměřit, když je vám přes 50

· Velká lekce z realitních pádů. Proč Češi tolik věří nemovitostem

· Dividendová sklizeň. Co nabízí stálice pražské burzy

A VYUŽÍT K TOMU NAPLNO AI

HN SPECIÁL RENTIÉR PŘÁVĚ V PRODEJI!

REFORMA ZEMĚDĚLSKÝCH DOTACÍ ČELÍ KRITICE

Evropská komise navrhuje od roku 2028 zásadně proměnit způsob, jakým se v unii rozdělují zemědělské dotace. Čeští politici napříč politickým spektrem se shodují, že některé plánované úpravy jsou pro tuzemské zemědělství nepřijatelné.

S

Sedmiletý rozpočet EU na období 2028–2034 má mít podle aktuálního návrhu k dispozici téměř dva biliony eur, což je rekordní částka. Zemědělství má ale v novém rámci dostat méně, než kolik dostávalo dosud. Zatímco v probíhající období 2021–2027 je pro společnou zemědělskou politiku vyčleněno 387 miliard eur, nový návrh počítá s garantovanou částkou 302 miliard eur. Po zohlednění inflace z minulých let analytici hovoří o reálném propadu blížícím se 30 procentům.

Zásadní strukturální změnou je zrušení dosavadního systému dvou pilířů, který funguje od roku 1999. První pilíř – přímé platby zeměděl-

cům na základě počtu obhospodařovaných hektarů – a druhý pilíř – investiční dotace na rozvoj venkova, modernizaci a agro-environmentální opatření – se mají sloučit. Celá zemědělská obálka se má navíc spojit do jednoho „megafondu“ s prostředky na kohezi, tedy investice do rozvoje regionů.

Podle Evropské komise, která reformu navrhla, změna přinese výrazné zjednodušení a menší administrativní zátěž. Komise zároveň zdůrazňuje, že 302 miliard eur představuje pouze minimální garantovanou částku a že členské státy mohou na zemědělství přesunout více peněz – bude to však na úkor investic do regionů.

“

Česko je jedním z nejvíce finančně krácených států, když porovnáme celkovou obálku.

Česká národní obálka v rámci nového megafondu má činit zhruba 29,4 miliardy eur a bude na každé vládě, jak ji rozdělí mezi zemědělství, výstavbu silnic, bytovou politiku nebo sociální infrastrukturu. Jak upozornili účastníci konference Proměny zemědělství, kterou uspořádaly v červnu Hospodářské noviny, takové nastavení není pro české farmy výhodné.

Česko hlásí největší škrtky

Ministr zemědělství Martin Šebestýán (za SPD) při debatě připustil, že Česko mohou plánované škrtky výrazně zasáhnout. Spolu s koalici dalších

Konference Proměny zemědělství měla dva diskusní panely. První byl zaměřený na udržitelnost, ochranu přírody a adaptaci na klimatickou změnu. Druhý panel (na fotografii) na budoucnost společné zemědělské politiky Evropské unie.

zemí se proto snaží vyjednat na evropské úrovni změnu návrhu.

„Česko je jedním z nejméně finančně krácených států, když porovnáme celkovou obálku z evropských fondů současného období a toho budoucího. Máme za sebou několik jednání, kde jsme dosáhli poměrně významných posunů a příslibů,“ popsal Šebestýán situaci v bruselských kuloárech.

K otázce, zda se podaří navýšit celkový zemědělský rozpočet nebo zachovat jeho samostatnou pozici mimo megafond, vyjádřil opatrný optimismus. Podle něj je výsledkem dosavadních jednání alespoň příslib, že zemědělství dostane

v rámci společného fondu vlastní, chráněnou finanční obálku, do níž ostatní výdajové tituly nebudou moci zasahovat.

Ministr rovněž potvrdil, že debata o přechodném období – tedy o tom, co se stane, pokud nebude nová SZP schválena do konce roku 2027 – je stále otevřená. Podmínkou pro hladký přechod bez přerušení je dohoda o celém víceletém finančním rámci, která musí být přijata jednomyslně všemi 27 členskými státy.

Přitom řada zemí, z nichž Šebestýán jmenoval Francii a Itálii, nemá podle jeho slov velkou chuť jednání urychlit, mimo jiné i kvůli vnitropolitické situaci. Pokud se nepodaří rámec schválit do konce letošního nebo nejpozději do prvního čtvrtletí příštího roku, přechodné období se stane nevyhnutelným.

„Nerad bych se dostal do stavu, který známe z minulého období – posouvání až o dva roky, což nikomu nepomůže,“ řekl Šebestýán.

Oborná: Komise nevnímá zemědělství jako prioritu

Předsedkyně Zemědělského výboru Poslanecké sněmovny Monika Oborná (ANO) byla ve svém hodnocení návrhu komise kritická. Zdůraznila, že potravinová soběstačnost je základním pilířem bezpečné Evropy – a návrh na snížení zemědělského rozpočtu proto považuje za krátkozraký.

„Na tom návrhu Evropské komise nevidím pozitivního téměř vůbec nic. Mám z toho pocit, že Evropská komise jako by ztrácela zemědělství jako prioritu, což je podle mě do budoucna nebezpečná cesta s ohledem na potravinovou bezpečnost a potravinovou soběstačnost,“ řekla Oborná.

Jako varovný příklad uvedla nedávnou krizi s dostupností léků a antibiotik a argumentovala, že podobný scénář, kdy Evropa zjistí, že není schopna zajistit si základní potraviny vlastní produkci, není vyloučen ani v oblastech potravinové bezpečnosti.

Oborná rovněž odmítla samotnou logiku slučování zemědělských a kohezních fondů. Obávala se, že zemědělství se v rámci megafondu stane jedním z mnoha soutěžících zájmů a bude de facto bojovat o přežití vedle dálnic, bytové výstavby nebo sociálních programů.

Zastropování na 100 000 eur v Česku nemá podporu

Součástí návrhu komise je zavedení absolutního stropu přímých plateb na 100 000 eur ročně pro jeden propojený subjekt, tedy všechny právnické osoby se společným vlastníkem. Mechanismus je nastaven degresivně: prvních 20 000 eur zemědělec obdrží bez srážky, z pásma 20 000 až 50 000 eur mu bude odečteno 25 procent, z pásma 50 000 až 75 000 eur polovina a z pásma 75 000 až 100 000 eur dokonce 75 procent. Nad touto hranicí pak platby zcela zanikají.

Červnovou konferenci Proměny zemědělství uspořádaly Hospodářské noviny ve spolupráci s portálem Update EU.

První panel konference hledal, mimo jiné, odpověď na otázku, co změnit, aby české zemědělství bylo dlouhodobě udržitelné. Účastnili se ho Kateřina Černý Pixová z Fakulty životního prostředí České zemědělské univerzity, Alžběta Procházková ze Světového fondu na ochranu přírody WWF, náměstkyně na Ministerstvu zemědělství České republiky Jaroslava Špalková a viceprezident Společnosti mladých agrárníků Vojtěch Pýcha. (nahore)

Na návrhu Evropské komise nevidím pozitivního téměř vůbec nic. Mám z toho pocit, že Evropská komise jako by ztrácela zemědělství jako prioritu, míní předsedkyně Zemědělského výboru Poslanecké sněmovny Monika Oborná. (vlevo)

Pro průměrnou českou farmu, která hospodaří na 450 až 490 hektarech, i pro velké zemědělské podniky hospodařící na tisících hektarech by takový strop znamenal dramatické snížení příjmů. Nové stropy by podle Agrární komory mohly v Česku postihnout až dva tisíce podniků, což představuje výrazně odlišný dopad než například ve Francii nebo Nizozemsku, kde je zemědělská struktura postavena na malých a středních rodinných farmách.

Na debatě se všichni přítomní shodli, že hranice 100 000 eur je pro české zemědělství příliš nízká. Místopředseda zemědělského výboru Petr Bendl (ODS) zastupování jako princip podpořil, ale odmítl navrženou výši.

„Zastopovat určitě ano. Nějaká míra deprese určitě ano. Ale 100 000 eur je určitě málo,“ řekl Bendl.

Zároveň zdůraznil, že hlavním cílem by mělo být oddělit skutečné zemědělce od firem s oligopolním postavením na potravinovém trhu, jimž by podle něj veřejné peníze neměly dál pomáhat posilovat tržní dominanci.

V Evropském parlamentu, který návrh Evropské komise připomínkuje, se rovněž proti stropu zvedla kritika. Zpravodaj legislativy navrhuje posunout strop až na 500 000 eur ročně. Ani tato výše ale podle ministra Šebestyána nemusí být schválena. Výsledek vyjednávaní, které teprve začíná, je stále otevřený.

„Většina členských států si nepřeje povinné zastopování,“ prohlásil Šebestyán. „Takže výsledek bude záviset na tom, zda zůstane zastopování dobrovolné, nebo povinné – a teprve poté se bude diskutovat o konkrétní výši,“ doplnil.

Hrozí závody národních rozpočtů

Bývalý ministr zemědělství a člen Zemědělského výboru Poslanecké sněmovny ČR Marek Výborný (KDU-ČSL), který se účastnil přípravných debat o nové SZP ještě v době, kdy zastával ministerský post, ocenil, že se podařilo vyjednat minimální garantovanou částku pro zemědělství v rámci megafondu. Označil to za důležitý úspěch, který byl zpočátku nejistý.

Přesto varoval před dvěma systémovými riziky, která návrh komise přináší.

Prvním z nich jsou závody národních rozpočtů. Pokud si členský stát bude moci dobrovolně přidat peníze do zemědělství ze svého národního rozpočtu, budou bohatší státy – Německo, Polsko, Francie nebo Rakousko – schopny podporovat vlastní zemědělce na úrovni, se kterou český rozpočet nemůže soutěžit.

„Co si budeme povídat, nikdy nedokážeme konkurovat rozpočtu třeba Polska. Reálně by na to doplatili naši producenti a zemědělci. Je proto potřeba minimalizovat riziko, že se z toho stane soutěž v tom, kdo dokáže zemědělství více dotovat,“ zdůraznil Výborný.

Jak produkovat s přidanou hodnotou

Petr Bendl v souvislosti s evropskými dotacemi kritizoval tendenci produkovat v Česku přede-

vším základní komodity – obiloviny, mléko nebo maso – a ty následně vyvážet v surové podobě, zatímco zpracované potraviny s vyšší přidanou hodnotou se do země zpětně dovážejí.

Klíčem ke změně podle něj není vyšší objem dotací, ale jiné nastavení jejich cílení.

„Naším zájmem je kromě produkce potravin i dlouhodobá udržitelnost. To znamená chovat se šetrně k půdě, vodě i zvířatům, protože jsme v civilizované společnosti. Právě tam bychom měli finance směřovat,“ řekl Bendl.

Bendl rovněž varoval před předkupním právem státu na zemědělskou půdu jako nástrojem řešení problémů českého zemědělství. Toto opatření, diskutované v některých politických kruzích, označil za krok opačným směrem, než jakým by se měla česká zemědělská politika ubírat.

Česká republika podle něj potřebuje podporovat malé a střední producenty, aby byli schopni diverzifikovat výrobu a dodat do obchodních řetězců, které tvoří 80 procent prodeje potravin v zemi, konkurenceschopné produkty s vyšší přidanou hodnotou.

„Nechci, aby se nám české mléko vracelo z okolních států v podobě sýra a maso v podobě šunky,“ shrnula problém předsedkyně výboru Oborná.

Kladně přitom zhodnotila kroky ministra Šebestyána, který v rámci národního rozpočtu posílil podporu pro zpracovatele zemědělských produktů.

Voda a půda: strategická témata pro příští desetiletí

Debaty se dotkla i témat klimatické odolnosti a ochrany přírodních zdrojů.

Zemědělství bude hrát klíčovou roli i v ochraně krajiny, zadržování vody nebo adaptaci na klimatickou změnu. Na fotografii diskutuje o budoucnosti zemědělství a jeho nutného propojení s udržitelností Alžběta Procházková ze Světového fondu na ochranu přírody WWF.

„Základem pro nás bude voda. Chceme, aby voda byla strategickým sektorem – tak jako je energie pro Českou republiku, abychom sledovali naši bilanci,“ zdůraznil Šebestyán. Dodal, že precizní zemědělství a moderní technologie vnímá jako cestu, jak lépe hospodařit s každým čtverečním metrem půdy a přizpůsobit se měnícím klimatickým podmínkám.

Poslanec Bendl se vyslovil pro zpřísnění kontroly kvality půdy v pachtovních vztazích, kdy stát jako vlastník zemědělského půdního fondu pronajímá půdu zemědělcům.

„Kdyby stát jednou ročně provedl kontrolu, zda se kvalita půdy zhoršuje, a v případě opakované erozní události vypověděl smlouvu – to jsou věci, které by si měl hlídat. Je to stejné, jako když pronajmete byt a někdo ho začne devastovat,“ řekl Bendl.

Rok 2028 se blíží

Celý legislativní proces o nové SZP i víceletém finančním rámci teprve začíná. Aby nová pravidla platila od roku 2028, musí být rámec přijat jednomyslně všemi členskými státy – a k tomu je třeba souhlas Evropského parlamentu.

Komise předložila návrh s předstihem právě proto, aby byl dostatek času na vyjednávání,

které je při každém podobném procesu mimořádně složité.

V Radě EU přítom zatím nejsou základní parametry dojednané. Česká republika se připojila k deklaraci uskupení nazvaného Přátelé koheze – koalice 16 zemí, která upozornila, že zemědělství, kohezní politika a rybolov jsou jedinými oblastmi, kde nový rámec navzdory celkovému navýšení rozpočtu přináší reálné snížení financování.

Proti stojí takzvaní frugálové – Německo, Nizozemsko a další státy, které odmítají zásadní navýšení celkového objemu rozpočtu a volají po přeorientování výdajů na bezpečnost, obranu a konkurenceschopnost.

Jak debata ukázala, v Česku panuje napříč politickým spektrem shoda v základní diagnóze: návrh komise je pro tuzemské zemědělství nevhodný a je třeba ho v klíčových bodech změnit – zejména ve výši rozpočtu, nastavení zastropování a ochraně před dotačními závody.

Neshoda panuje v tom, jak daleko by takové změny měly zajít a komu by měly přesměrované prostředky sloužit. Tato otázka – kdo je skutečným zemědělcem a kolik dotací je příliš mnoho – bude v nadcházejících měsících klíčovým předmětem jak bruselských jednání, tak českých debat.

Druhá debata konference ukázala, že v Česku panuje napříč politickým spektrem shoda v základní diagnóze: návrh komise je pro tuzemské zemědělství nevhodný a je třeba ho v klíčových bodech změnit.

ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA MÁ ODMĚŇOVAT SKUTEČNOU ZMĚNU, NE STATUS QUO, ŘÍKÁ EXPERT NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Zemědělci by měli být
odměněni, pokud poskytují
ekosystémové služby," říká
Théo Paquet, expert
na zemědělství.

Návrh nové společné zemědělské politiky EU podle Théa Paqueta, experta na zemědělství z Evropské environmentální kanceláře (EEB), jedné z největších ekologických nevládních organizací v EU, nepřináší dostatečné záruky pro ochranu přírody. Upozorňuje, že členské státy by nově nemusely mít povinnost vyčleňovat část zemědělských dotací na environmentální opatření.

Současná společná zemědělská politika (SZP) pro období 2021–2027 poprvé zavedla takzvaná ekoschémata – dobrovolné platby, které mají zemědělce motivovat k šetrnějšímu hospodaření. Podpora směřovala například na ochranu půdy, střídání plodin nebo lepší nakládání s vodou. Podle Paqueta tvořily výdaje na environmentální opatření přibližně 28 procent celkového rozpočtu SZP.

Přesto výsledky tohoto systému hodnotí kriticky. „Ekoschémata dnes pokrývají zhruba 70 procent zemědělské půdy v EU, což vypadá pozitivně. Na druhou stranu u většiny z těchto schémat se členské státy soustředily hlavně na to, aby se peníze vyčerpaly a aby o ně zemědělci žádali. Podporovala se opatření s velmi nízkým úsilím,“ popisuje.

Ve Francii, kterou uvádí jako typický příklad, zahrnovala velká část ekoschémat opatření, která zemědělci v praxi dělali i bez pobídky – jako jsou krycí plodiny nebo střídání plodin, které už na poli byly. „Odměňovalo se tedy zachování statu quo. Environmentální přínosy byly velmi omezené,“ dodává.

Kde je dopad nejvyšší, byl zájem nejnižší

Výjimky existují. Paquet zmiňuje, že některé země zavedly kvalitní schémata, která mohou přinášet skutečné výsledky – jedná se zejména o dlouhodobá opatření, která jsou aplikována napříč farmou. Jenže právě tato náročnější opatření bývají podfinancovaná a nezískávají prioritu. „Tam, kde je dopad nejvyšší, byl zájem nízký a nebylo to uděláno správně,“ shrnuje.

Část odpovědnosti přisuzuje Paquet chybné motivaci. V současném systému mohli zemědělci prostřednictvím ekoschémat dostávat zaplacenou pouze za úslé nebo vzniklé náklady – tedy

za to, co je environmentální postup reálně stál. Nový návrh tuto logiku mění: ekosystémové služby, které zemědělec poskytuje – ať jde o zadržování vody v krajině, podporu opylovačů nebo dlouhodobé ukládání uhlíku v půdě –, by nově měly být odměňovány jako příjem, nikoli jen jako náhrada ztráty. „Zemědělci by měli být odměněni, pokud poskytují ekosystémové služby,“ říká Paquet. Tuto část návrhu hodnotí pozitivně.

Druhou novinkou, kterou vítá, je takzvané přechodné schéma – nový nástroj, jehož smyslem je podpořit zemědělce při přechodu k odolnějším systémům hospodaření. Princip připomíná obchodní plán. Zemědělec předloží akční plán transformace a po dobu jeho realizace dostává paušální platby, a to až do výše 200 000 eur. „Pro nás je to pozitivní nástroj,“ říká Paquet, záhy ale dodává výhradu. Schéma je podle něj příliš neurčité – komise nedefinuje, co přesně je „odolný systém hospodaření“ a co zemědělec musí udělat, aby platbu obdržel.

„Podle nás by měla existovat určitá úroveň rovných podmínek. Přechod na odolnější systém by automaticky měl znamenat snižování vstupů. Pokud máte hospodářská zvířata, mělo by to znamenat například přechod na extenzivní chov,“ popisuje expert.

Bez vyhrazeného rozpočtu hrozí závod ke dnu

Zásadní změna, které se ekologické organizace obávají nejvíce, se týká financí. V návrhu nové SZP komise ruší povinné účelové vázání prostředků na environmentální opatření – tedy oněch 28 procent z celkového rozpočtu, která byla v současném období určena na ekologická schémata a agroenvironmentální platby. Členské státy budou napříště samy rozhodovat, jak

Skutečná administrativní zátěž spočívá v tom, že zemědělci podávají hlášení celé řadě různých úřadů.

velkou část svého přidělu z nového jednotného fondu věnují na životní prostředí.

Komise toto rozhodnutí zdůvodnila tím, že zemědělci žádali méně pravidel a více flexibility. „Komisař vlastně řekl, že následovali to, co požadovali zemědělci: chceme méně podmínek, méně pravidel, dejte nám více peněz na věci, které můžeme dělat,“ popisuje Paquet logiku komise. Sám ale argumentuje, že tato logika je neúplná. „Pokud snížíte podmínky a nevyhradíte cílené financování na pobídky, děláte jen poloviční práci,“ říká.

Obava EEB je přitom konkrétní. Bez vyhrazeného podílu na životní prostředí se mohou členské státy rozhodnout přesunout všechny dostupné prostředky do základních plošných plateb, které jsou zemědělcům vypláceny za každý hektar, kde hospodaří dle základních pravidel.

Výsledkem by mohl být závod ke dnu. Bez společného minima totiž může každý členský stát nastavit environmentální požadavky co nejvolněji a ostatní státy budou pod tlakem ho následovat. „Zemědělec v Česku se podívá na zemědělce na Slovensku a uvidí, že tam mají méně pravidel. Proč by pak měl dodržovat přísnější podmínky?“ říká Paquet. Výsledkem je podle něj systém bez předvídatelnosti, kdy se pravidla mění rok od roku podle toho, co si daný členský stát zrovna dovolí vypustit.

Naopak, zachování společného, byť minimálního podílu pro životní prostředí by podle Paqueta vytvořilo rovné podmínky napříč EU – a přitom ponechalo členským státům dostatečnou volnost při výběru konkrétních opatření. Česko by se například mohlo zaměřit na zadržování vody v krajině a boj se suchem, Nizozemsko na omezování dusíkového znečištění. „Flexibilita tam stále je. Ale všichni členové by museli do životního prostředí investovat,“ zdůrazňuje.

Opatření se již zjednodušila

Podle Paqueta souvisí reforma nové SZP i s rozvolňováním ekologických pravidel, které následovalo po loňských zemědělských protestech. Farmáři přitom podle něj vyjeli do ulic kvůli celé řadě problémů – od nízkých výkupních cen přes konkurenci levného dovozu až po rostoucí náklady na hnojiva a pohonné hmoty. „Hlavní prioritou nebyla administrativa kolem životního prostředí. Byla to cena,“ říká Paquet.

Evropské instituce si však podle něj z protestů odnesly jiný závěr a zaměřily se právě na oslabování environmentálních pravidel. Výsledkem byly dva balíčky zjednodušení SZP přijaté v letech 2024 a 2025. Evropská komise v jejich rámci zmírnila některé environmentální podmínky, část povinností převedla do dobrovolných schémat a členským státům poskytla větší volnost při jejich nastavování. „Pro nás to bylo nesmírně frustrující, protože toto evidentně nebyl hlavní problém, se kterým se farmy potýkaly,“ říká.

Jako příklad uvádí Itálii, kde dnes mohou zemědělci dostávat zapláceno za ochranné pásy mezi poli, takzvané vegetační pásy, které slouží jako přirozená bariéra eroze a jako útočiště pro hmyz a ptáky. Jenže ochranné pásy byly dříve povinnou podmínkou. Nyní jsou z nich placena dobrovolná opatření. „Po celé Itálii je spousta ochranných pásů, tam musí jít hodně peněz, a zbývá tak mnohem méně na jiná opatření,“ popisuje Paquet.

Pravou příčinou nadměrné byrokracie přitom podle Paqueta nejsou environmentální požadavky jako takové, ale roztržičnost reportingu. „Skutečná administrativní zátěž spočívá v tom, že zemědělci podávají hlášení celé řadě různých úřadů – pro SZP, pro maloobchodníky v dodavatelském řetězci, pro vodohospodářský úřad, pro obec,“ vysvětluje. Řešením by přitom nebyla deregulace, ale sjednocení systémů: farmář nahlásí data jednou a různé úřady si z toho vezmou, co potřebují.

Co to znamená pro české zemědělství

Pro Česko má debata o nové SZP specifický rozměr. České zemědělství je strukturálně odlišné od většiny států EU – dominují mu velké podniky s desítkami či stovkami hektarů, historicky vzniklé ze socialistických JZD. Plošné dotace jim proto v absolutních číslech přinášejí velké sumy. Plánované zastropování plateb, navrhované v rámci nové SZP, by je výrazně zasáhlo.

Paquet tento rozdíl uznává, ale polemizuje s tím, zda je stávající model udržitelný. „Velké farmy dostanou méně peněz, ale tyto peníze nezmizí. Zůstávají v členském státě a mohou být použity na jiná opatření. České farmy by tedy i nadále dostávaly stejné množství peněz – jen by musely něco reálně udělat, aby je získaly.“ Navržené zastropování a degresivitu – tedy postupné snižování plateb nad určitou hranicí – vnímá EEB jako pozitivní krok, i když EEB by ideálně preferovala úplné přeměrování přímých plateb do cílených opatření.

Česko navíc patří k zemím, kde se sucha a další projevy klimatické změny v posledních letech projevují stále intenzivněji – letošní rok není výjimkou. Právě v tomto kontextu je pro Paqueta argument o environmentální odolnosti nejkonkrétnější. „Pokud to nezačnete řešit, tak za deset let bez ohledu na to, kolik vstupů do toho dáte, váš výnos půjde dolů a produkce klesne. Jde tedy nejen o ochranu životního prostředí, ale také o dlouhodobou ochranu produktivity,“ říká.

Jednání o nové SZP budou probíhat minimálně do roku 2027. Pro ekologické organizace jako EEB je klíčové, aby se v průběhu těchto jednání do návrhu vrátilo závazné vyhrazení části rozpočtu na životní prostředí. „Musíme začít teď,“ uzavírá Paquet. „Jinak nezkolabuje jen životní prostředí – půjdou dolů i naše výnosy a celá naše produkce potravin,“ varuje expert.

Zemědělec v Česku se podívá na zemědělce na Slovensku a uvidí, že tam mají méně pravidel. Proč by pak měl dodržovat přísnější podmínky?

Michal Půr & Ondřej Houska

Nové kapitoly, nové ilustrace, barevná verze,
aktuální témata

449 Kč

Update EU:

Váš most mezi Prahou a Brusel

EVROPSKÁ POLITIKA OVLIVŇUJE PODOBU ČESKÉ LEGISLATIVY, EKONOMIKY I KAŽDODENNÍ FUNGOVÁNÍ FIREM A INSTITUCÍ.

UPDATE EU PŘINÁŠÍ SROZUMITELNÉ INFORMACE O EVROPSKÝCH TÉMATECH V ČESKÉM KONTEXTU.

Legislativa

Řešíte, co přichází z Bruselu?
Informujeme věcně o vlivu evropských politik na české firmy a občany

Diskuse

Chcete podobu politik ovlivnit?
Pomáháme vám formovat debatu a dáváme prostor vašim expertním argumentům

Lidé

Potkejte se s těmi, kdo rozhodují
Přímo oslovujeme vlivnou cílovou skupinu – politiky, úředníky (EU i ČR) a top management

Důvěra

Hledáte stabilitu?
Navazujeme na více než 20letou tradici portálu Euractiv.cz

Platforma pro dialog

Eventy & networking

Kulaté stoly a panelové diskuse se stakeholdery za účasti tvůrců politik

Special Reports

Intenzivní komunikace na Update EU zaměřená na konkrétní legislativní událost nebo téma

Komunikační partnerství

Dlouhodobá podpora vašich prioritních témat na webu Update EU (články, rozhovory, podcasty)

Dosah v Bruselu

Možnost publikace vašich pozic přímo na vlivném portálu EURACTIV.com

Máte zájem o spolupráci?
Naskenujte QR kód
a spojte se s námi.

